

Művelődés, iskoláztatás és sport

A II. világháború befejezése után a helyi művelődés természetesen a régi alapokon hajtott ki újra. Ennek a művelődésnek két erős bázisa volt, a színjátszás és az éneklés.

A község lakossága csak 1945. áprilisában térhetett vissza, ezért a kulturális programok megszervezésére is csak ezután kerülhetett sor. A képviselőtestület jegyzőkönyve szerint 1945. szept. 10-e előtt a Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalom (SZIM) már rendezett egy jótékonyági előadást.

Csömörön Kultúr Tanács alakult 1946. máj. 19-én a kulturális tevékenység irányítására, összehangolására. A Magyar Dolgozó Ifjúsági Szövetség (MADISZ) 1946. jún. 9-10-én a Fogd-vendéglőben előadta a Mágnes Miska c. népszínművet.

Csömör képviselőtestülete a BM rendelete szerint 1947. nov. 28-án elhatározta „vigalmi adó” kivetését, mellyel a rendezvények tiszta bevételét terhelte meg. Erre nézve szabályrendeletet is alkottak, melynek szövege fennmaradt.

„Karácsonyi akció 1947.” címmel jótékonyági akciót szervezett helyben a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége (MNDSZ) és a Szociáldemokrata Női Mozgalom. Természetesnek kell tekintenünk, hogy a különböző „demokratikus” szervezetekben együttvéve ugyanazok voltak, akik a Horthy korszakban is meghatározták Csömör szellemi arculatát.

Az újjáalakult Petőfi Dalkör is jelentős sikereket ért el a kommunista hatalomátvételig. Sattinger Alfréd rákoscsabai karnagy vezetésével.

Báló Lipót, az újabb karnagy 1950-től kezdve még tovább emelte a Petőfi Dalkör színvonalát.

A színjátszás, főleg a téli időszakokban és a dalkör tevékenysége összefonódott a zenés színdarabok színrevitelekor. Tapolcsányi Boldizsár rendezésében kerültek színre A cigány, Nóti Károly darabok stb. Ezekben az években egy új generáció lépett a színre Csömörön is, nevezhetjük őket a „fényes szellők nemzedékének.”

A Tapolcsányi Boldizsár és Zsák Kálmán rendezte Gül Baba nagyoperett óriási sikert aratott, kilenc előadást ért meg egymás után. Az akkori „színházterembe” 200-an fértek be, de lógtak az ablakokban is és kintről is többen hallgatták. Ez a „színház” szűk, hideg folyosóval rendelkezett, ez volt az öltöző, ahonnan tyúklétrán lehetett a színpadra feljutni, a tyúkolban várakoztak a szereplők a jelenetükre várva. Ezekben az évek nagy sikere volt Czibulka Istvánnak, Haragos Annamáriának, Kása Teréziának, Kolipka Mihálynak, Merczel Józsefnek, Winkler Lászlónak stb.

Tapolcsányi Boldizsár egészsége az 1960-as évekre megromlott, ekkor Haragos Annamária, a későbbi Harmath Józsefné vette át a rendezést. Keze alatt ragyogó primadonna tűnt fel, Schleckmann Mária és Bájós szubrett, Váradai Gizella személyében.

A csömöri színjátszás újabb virágkorát élte, zenés és prózai darabok sora következett: Leányvásár, Montmartrei Ibolya, Nem élhetnek muzsikaszó nélkül, az utóbbiban Szuha Lencsi, Vereski Ági alakított emlékezeteset.

A 25 főre bővült színjátszó csapat Tapolcsányi Boldizsár rendezésében még színre vitte a Zeng az erdő c. operettet, azután a

Pettyest, amelyiknek címszerepét Balogh István játszotta. Kovács György személyében új, széphangú énekes vette át a táncos-komikus szerepeket, vele együtt Szécsi Gábor is a legsikeresebb szereplők közé emelkedett.

Újra színre került a Mágán Miska nagyoperett 1966. nyarán szép sikerrel. Báló Lipót zenei rendező 1966. őszén elhunyt, ezzel véget ért a zenés darabok korszaka.

Ezután főként prózai darabok kerültek színre – például – a Néma levente az addigra társadalmi munkában megépült Művelődési Házban. A komikus csoport Dudás Öcsi, Hujber Brunó körül még tovább működött. Az egész korszaknak a hatyúdala a Sybille c. nagyoperett volt, melynek zenei rendezőjeként Kasznár Józsefné debütált. A legújabb szereplők Csizmadia Ildikó és édesapja, Csizmadia László voltak.

Az 1960-as évek második felében Csömörön is elterjedt a televízió, a színjátszás elveszítette vonzerejét. Ezután az ifjúság összejevetelein dal, tánc és villámtréfák szerepeltek.

Az 1970-es évektől az irodalmi színpadi mozgalom hódított Csömörön is, az oratórikus előadású művek korszaka jött el. Harmath Józsefnétől a rendezést Tóth Mihály, majd azután Újvári Patrícia vette át. Harmath Józsefné összefoglalásában a lényeg a következő volt. „ezeknek a műkedvelő színjátszó csoportoknak nagyon sok hasznuk volt. Egyfelől fejlesztette a beszédkultúrát, bizonyos fajta jártasságot adott az egyénnek a korokban, magatartás formákban, mozgáskultúrákban, irodalmi ismeretekben. A fiatalok olyan közegben tölthették el a szabadidejüket, ahol önzetlenséget tanulhattak, ahol egyéni problémáikat is elmondhatták. Feloldhatták szorongásukat és még sikerélményhez is jutottak. Az együtt eltöltött évek a legkritikusabb életkorban hagytak rajtuk pozitív nyomot, általában 16-20, 22 esztendősek voltak, amikor megváltak a közösségtől, mert családot alapítottak”.

A II. világháború után tovább működött Csömörön a két felekezeti, katolikus és evangélikus iskola. Az országgyűlés 1948. jún. 16-án fogadta el az 1948: XXXIII. törvénycikket az egyházi iskolák államosításáról. Ez a törvény és annak végrehajtási utasítása, a 8000/1948. VKM sz. rendelet meglehetősen nagy vihart kavart az egész magyar társadalomban.

Csömörön az átvett katolikus iskola, a későbbi un. Kisiskola (Szabadság u.) három tanteremmel, az evangélikus templommal szemben lévő két tanteremmel működött. Bányai Mátyásné igazgató irodája olyan csöppnyi volt, hogy ha valakit magához hívott a pedagógusok közül, az az ajtóban állva hallgathatta meg. Kézműsásra két vízcsap állt a rendelkezésre, WC csak a gyerekeknek volt, un. pottyantós. Ez utóbbi volt a Nagyiskola, melynek egyetlen szépsége az a hársfa volt, melyet a századfordulón, 1900-ban ültettek emlékfának.

A tanuló létszám növekedése következtében már 1952-ben égetően szükségessé vált a nyolc osztályos iskola bevezetése. Erre alkalmasnak mutatkozott a Singer család lakóháza és vegyeskereskedése, a családot deportálták. Az épületet a MADISZ foglalta el, majd itt kapott helyet két iskolai osztály is. (Később ezen a telken épült fel az 1. sz. orvosi rendelő.)

Ennek a sanyarú, de hősi korszaknak tanárai, tanítói voltak: Báló Lipót, Báló Lipótné, Boross Jenő, Dömötör Gyula, Dömötör Gyuláné, Kovács Éva, Szelepcsényi Erzsébet, Szelepcsényi Klára, Takács Jenő, majd a bejáró nevelők: Benedek Istvánné, Felényi Klára, Felényi Jakab. Haragos Annamária 1954-ben került az iskolába, de már három évvel korábban ifjúsági színjátszó csoportot vezetett sikeresen.

A csömöri iskola történetében jelentős fordulatot hozott 1956. nov. 22., amikor tanácshatározat alapján, tehát törvényesen birtokba vette az iskola a Lukács-kastélyt, melyben akkor traktoros-iskola működött, de ennek ellenére teljesen elhagyott volt. Erről az eseményről részletesebben olvashatunk az 1956-os forradalomról és szabadságharcról szóló fejezetben.

A forradalom leverése után már nem lehetett visszavenni a kastélyt az iskolától, de az üldözés során Bányai Mátyásné

kénytelen volt lemondani. Báló Lipót 1957-1961-ig volt az iskola igazgatója, helyettese Takács Jenő. Jávorszky Júlia 1961-1974-ig, Kovács György 1974-1988-ig igazgatta az iskolát. Ezeknek az évtizedeknek pedagógusai: Balazsovics Anna, Báló Lipót, Báló Lipótné, Báló György Boross Jenő, Borsos Éva, Csizmadia László, Csizmadia Sándorné, Faddi Mária, Harmath Józsefné, Homoródi Emma, Krasznavölgyi Tiborné, Kasznár Józsefné, Kovács György, Kovács Margit, Nagy Imréné, Nichmann Béla, Springelné Szabó Erzsébet, Szelepcsényi Erzsébet, Vaffler Sebestyén, valamint Bencze Mihályné, Demecs Jánosné, Liskay Ilona, Nichmann Béláné, Magony Istvánné, dr. Molnár Lászlóné, Veress Béláné.

A korábbi lázas közéleti mozgalmak megszelídültek, a pedagógiai munkára tevődött a hangsúly. A tanulók sorra nyerték a járási és megyei versenyeket. Az iskolai énekhar vezetője Solymár Péterné kezébe került, aki énekharával minden községi ünnepen szép sikert aratott. Borsos Éva vezetésével működött az úttörőcsapat, azon kívül más közösségi munka nem folyt.

Fiatalodott a tantestület új pedagógusokkal: Fábián Pálné, Hugyiné Forgó Klára, Tengelits Vera, Kerezsiné Fábián Katalin, Lovásziné Garai Eszter, Hliva Tímea, Majorné Jánvári Zsófia, Polgár József, Polgár Józsefné, Újváriné Tóth Etelka, Tóth Lászlóné, Török Elvira.

Kovács György igazgató 1988. októberében lemondott, helyébe lépett egy éves megbízással dr. Fogd Mihályné, akit az esztendő leteltével öt évre véglegesítettek. Az önkormányzat pályáztatás útján 1994. augusztusában Turnovszky Tamást bízta meg az általános iskola igazgatásával. Az un. rendszerváltás kezdetén zeneiskola kezdte meg működését Csömörön.

A Csömöri Községi Sportkör labdarúgó szakosztálya, amelyik 1924-ben alakult, első pályáját a jelenlegi Ady Endre utcában, második pályáját a Kistarcsai út mellett, a strand fölött alakította ki. Az utóbbi foci-pályája az 1930-as évektől 1948-ig volt használatban.

Csömör képviselőtestülete 1947. dec. 19-én javasolta új foci-pályája megépítését, mégpedig a Lukács-féle uradalom szérűskertjének a területén. Ezt a Hunyadi út melletti pályát 1948-ban avatták fel a Csömör-Fót 3-3 döntetlen mérkőzéssel, amelyik nagy tömeg előtt zajlott.

A csömöri labdarúgás sikereiben a játékosok mellett jelentős része volt Kertész Béla és Kalmár Pál vezetőknek. Budapest csábító hatása és egyéb körülmények következtében a községben a labdarúgás megszűnt az 1970-es években.

A MADISZ vezetőségének kezdeményezésére 1947. augusztusában hozták Csömörré az első kézilabdát és kézilabda szabálykönyvet. Az első csapatot Spreitzer Lajos szervezte meg és vezette, ez a csapat a budapesti, illetve a kézilabda szövetség által szervezett bajnokságokban vett részt 1947-1958-ig.

Az NB2-ért osztályozó 1959. okt. 6-9. között vehettek részt a csömöriek Nyíregyházán. Az osztályozót megnyerték a csömöriek, ezért 1959-1964-ig a nemzeti bajnokság másod osztályában játszhattak. Az NB2-ben 1963. húsvét vasárnapján a Szeged-Csömör mérkőzésre 3 db. LI2 repülőgéppel utazott el a 60 boldog csömöri, akik 17-15-ös győzelmet arattak és a repülőkkel éppen idejében értek vissza a locsolkodásra.

A nyíregyházi osztályozón részt vettek: Solymár Pál, Vasúti Tibor, Solymár Péter, Litkei László, Brieska Ferenc, Radocsányi Ferenc, Bagyánszky György, Kis Béla, Tamás Dezső, Spreitzer Miklós csapatkapitány. A vezetőség: Fábián Ferenc, Trnka István, Morva Pál, Erdélyi Bertalan, Palotás Andor, Sachermayer Sándor, Korda Károly, Kis János, edző Pelek János.

A csömöri férfi kézilabda csapat a békéscsabai osztályozón 1964. novemberében bejutott az NBI-be, ami óriási siker volt. A csömöri állomáson dr. Kovács Lajos sportköri elnök vezetésével majdnem ezren várták haza a csapatot nemzetiszínű és kék-sárga zászlókkal. "A tömeg énekelve felvonult a Fehérvári-féle vendéglőbe, ahol hosszan értékelték az új NBI-es

csapatot. Az NBI-es bajnokságot megnyitó mérkőzést 1965. ápr. 17-én Csömör játszotta a Pécsi Bányász NBI-es bajnokságot nyert csapatával, amelyik 17-17-es döntetlenre végződött, tovább öregbítve a csömöriek hírnevét. <http://www.csomor.hu/page/show/muvelodes-iskolaztatas-es-sport>

Az NBI-es csapat a következőkből állt: Bátovszki Ferenc csapatkapitány, Bagyánszki György, Bagyánszki István, Tamás Dezső, Litkei László, Litkei András, Mező B. István, Helembai Árpád, Radocsányi Ferenc, Kolipka Ferenc, Brieska János és Nagy Lajos. A vezetőséghez tartozott ekkor az előbbieken kívül Fabók István, Fabók Istvánné és Süle József edző.

A csömöri férfi kézilabda csapat teljesítménye községi szinten egyedülálló az országban 50 éves fennállása idején. A budapesti, illetve Pest megyei bajnokságban 11 év (1947-1958), NBI-ben 7 év (1965-1972), NBI/B-ben 19 év, az NBII-ben 13 év küzdelem jellemzi a csapatot. Ez alatt kétszer fuzionált, 1952-ben a gödöllői Dózsával, 1991-ben Fóttal. Kétszer látogatott Csömörrre a magyar kézilabda válogatott, másodjára 1991. máj. 26-án barátságos mérkőzésre.

Először 1947-ben alakult női kézilabda szakosztály Petrovics Boriska, Baksa Mancika, Baksa Csuri szervezésében. Másodsor az 1960-as években jött létre Jagyugya Babus, Marsi Piri és Kis Katalin fáradozására. harmadszor az 1970-es években alakult meg Fábián Kati, Raucsik Kati, Gubek Kati, Reményi Kati, Török Leona, Herman Juci, Krizsán Mária, Helembai Anna, Orsányi Mari stb. részvételével. Ezek a kísérletek csak néhány éves működést eredményeztek.

A csömöri lányok közül azonban többen szép sikereket értek el. Gubek Katalin, Fábián Katalin az NBI/B-ben a Taurusznál évekig kézilabdázott. Helembai Anna a budapesti vasas NBI-es csapatát erősítette és Krizsán Mária, majd később a leánya Marianna a budapesti Postás játékosa volt.

Meg kell még említeni a Csömör Ötös versenyeket, amelyeken kéthetente öt sportágban vett részt a falu lakosságának nagyobb része az 1980-as években. Különösen a futószámok arattak nagy sikert. A csömör Ötös versenyeket Fábián Katalin pedagógus szervezte.